

2003 Dünya Ekonomik Özgürlük Raporu

2003 Dünya Ekonomik Özgürlük Raporuna göre Ekonomik Özgürlük Demokrasinin Güçlenmesini ve Refahın Artmasını Sağlıyor.

Nobel ödüllü bilim adamları, 8 Temmuz 2003 tarihinde yayınlanan *2003 Dünya Ekonomik Özgürlük Yıllık Raporu*'nun, demokrat ve müreffeh milletlerin inşasına yönelik bir yol haritası çizdiğini ifade ediyor.

Nobel ödüllü iktisatçı, Milton Friedman "insanları özgür bırakmanın, iktisadî açıdan onların bireysel teşebbüs ve inisiyatiflerini harekete geçirdiğini ve milletlerin iktisadî büyüme yolunda emin adımlar atmalarını sağladığını" söylüyor. Bununla beraber, "iktisadî zenginliğin ve devletten bağımsız hareket edebilmenin sivil ve siyasî özgürlüklerin gelişmesini de teşvik ettiğini" kaydediyor.

İlk defa 1996'da yayınlanan *Dünya Ekonomik Özgürlük Raporu*, bir kısmı Nobel ödülüne lâyık görülmüş; hukuktan felsefeye, ekonomiden siyaset bilimine kadar pek çok alanda uzman, yüzden fazla akademisyenin rehberlik ettiği on yıllık araştırmanın sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

8 Temmuz 2003 tarihinde, hem *2003 Dünya Ekonomik Özgürlük Yıllık Raporu* hem de *Birleşmiş Milletler İnsanî Kalkınma Raporu* ilân edildi. Liberal Düşünce Topluluğu'nun da dahil olduğu, 59 ayrı ülkeden üye enstitülerden oluşan Ekonomik Özgürlük Ağı (Economic Freedom Network)'ni ve Ekonomik Özgürlükler raporlarını koordine eden Fraser Enstitüsü'nden Fred McMahon, bu raporlardan "ikincisinin sadece durumu tespit ettiğini diğerinin ise bununla beraber ilerlemeye yönelik bir formül sunduğunu" belirtiyor. Bu iki rapor arasında çok net bir korelasyon göze çarpmaktadır. BM'in insanî kalkınma oranlarında yüksek skor elde eden ülkeler, Ekonomik Özgürlük Raporu'nda da yukarılarda yer alıyor. Ekonomik olarak daha özgür ülkelerin vatandaşları, insani kalkınma seviyesi bakımından daha tatmin edici bir hayat sürüyor.

Ekonomik özgürlüğün temel kriterleri, kişisel tercih, gönüllü mübadele, rekabet özgürlüğü, kişiliğin ve mülkiyetin korunmasıdır. Rapor, uygulanabilir olan her ülke üzerinde, 38 değişken kullanarak bu kriterleri temin edecek esasları ölçmektedir: Bu esaslar, hukuk devleti, mülkiyet hakları, ticarî özgürlük, mal ölçüde regülasyon ve sınırlı devlet olarak sıralanabilir.

Ampirik araştırmalar, ekonomik özgürlüğün ekonomik bakımdan ilerlemenin önünü açtığını göstermektedir. Nobel ödülü paylaşan Douglass North şöyle diyor: "Etkin piyasaların nasıl işlediğini gösteren elimizdeki en sağlam kaynak, Dünya Ekonomik Özgürlükler Raporu'dur."

Dünyada Ekonomik Özgürlük

Ekonomik özgürlük sıralamasında, Hong Kong en üst sırada bulunuyor. Onu Singapur, Amerika Birleşik Devletleri, Yeni Zelanda ve İngiltere takip ediyor. *Türkiye ise, Bulgaristan ve Venezüella'yla beraber 103. sırada.* Diğer bazı ülkelerin sıralaması ise şöyle: Japonya 26.; Almanya 20.; İtalya 35.; Fransa 44.; Meksika 69.; Çin 100.; Hindistan 73.; Brezilya 82. ve Rusya 112. sırada. En alt sıradaki beş ülke ise Gine-Bisav, Cezayir, Zimbabve, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Myanmar olarak görünüyor. Diğer taraftan, Kuzey Kore ve Küba gibi haklarındaki herhangi bir verinin ulaşılabilir olmadığı ülkelerin ekonomik özgürlüğü daha düşük olabilir.

Türkiye'nin Durumu

Türkiye, ekonomik özgürlük sıralamasında, Macaristan, Hırvatistan, Slovakya, Polonya gibi eski doğu bloku ülkelerinin altında kalırken, Brezilya, Hindistan, Fas, İran, Pakistan gibi ülkeler de ekonomik özgürlük kriterleri bakımından Türkiye'den önde. Türkiye, ancak, Suriye, Rusya, Romanya, Cezayir gibi ülkelerin önüne geçebilmiş. Türkiye, devlet harcamaları, vergiler ve KİTlerin varlığı bakımından devletin büyüklüğü konusunda aldığı 6,7 puanla, 40. sırada. Ancak, mevzuatın yapısı ve mülkiyet haklarının korunması konusunda çok geride, 4,1 puanla 93. sırada. Güvenilir, sağlam para akışı konusunda da zayıf: 3,8 ile 117. sırada. Yabancılarla ticaret yapma özgürlüğü konusu ümit verici görünüyor: 7,2 ile 58. sırada. Kredi, hizmet ve iş piyasaları düzenlemeleri ekonomik özgürlük bakımından kısıtlayıcı bir yapı arz ediyor: 4,9 puanla 103. sıradayız.

Ekonomik Özgürlük Neden Refahı Arttırır?

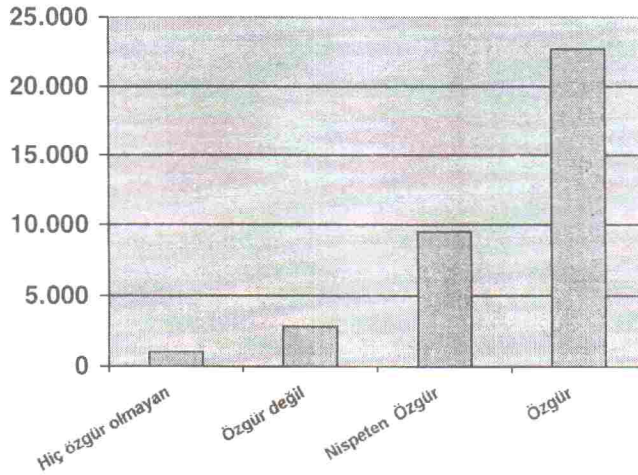
Ekonomik özgürlüğün refahı arttırmasının bir sebebi büyük yatırımları teşvik ediyor olmasıdır. Ekonomik olarak özgür olan zirvedeki ilk beş ülkede, kişi başına düşen yabancı yatırımın miktarı ortalama 2.657 Amerikan dolarını bulurken, en az özgürlüğe sahip ülkelerde bu ancak 52 Amerikan dolarında kalmaktadır. Raporun ortak yazarlarından James Gwartney'e göre bir ülkedeki büyüme ve refah, o ülkenin ekonomisinin kurumlarını ve iktisat politikaları-

nı yansıtmaktadır. Gwartney şöyle devam ediyor: “Bireylerin geleceği için yatırım yapabileceği ve verimli işlerle uğraşabileceği bir ortam tesis edildiği takdirde ülkeler zenginleşebilirler. Diğer taraftan, mevzuatının ve regülasyon politikalarının ticareti sınırladığı, mülkiyet haklarının korunmadığı ve parasının değerinin sürekli aşındığı ülkeler yerlerinde saymaya devam ederler.”

Benzer ampirik çalışmalar da, ekonomik özgürlüğün refahı arttırdığını göstermektedir. Freedom House raporlarında görüldüğü gibi, refahın bizzat kendisi, diğer özgürlüklere ve demokrasiye giden yolda ateşleyici bir güçtür. Raporun ortak yazarlarından Robert Lawson, “daha özgür ekonomilerin insanları daha çok zenginleştirdiğini ve bu zengin insanların er geç siyasî ve sivil özgürlükleri talep edeceklerini” belirtir. “Ekonomik özgürlükleri geniş ve tabii dolayısıyla refahı artmış ve demokrasileri gelişmiş olan ülkeler, başarısız ve savaş mağduru ülkelerdeki insanlara yardım ettikçe, onlarla işbirliğinde bulundukça, ekonomik özgürlüğün, iktisadî ve siyasî başarı için gerekli kurumların tesisinde bir yol haritası sunduğu anlaşılır.”

Ekonomik özgürlük indeksinin en üstünde yer alan beş ülkede, kişi başına düşen ortalama GSMH 22.922 Amerikan dolaryken; indeksin en altındaki beş ülke için yıllık ortalama GSMH 3.251 Amerikan dolarında kalmaktadır. Son on yılda, en az ekonomik özgürlüğe sahip milletlerde ortalama yıllık ekonomik büyüme oranı % 0,6 iken, en özgür milletlerde ortalama yıllık ekonomik büyüme % 2,3 oranında gerçekleşmiştir. Ekonomik olarak özgür ülkelerde nüfusun % 10'unu oluşturan en fakir insanlar yıllık ortalama 6.681 Amerikan dolarlık bir gelire sahipken; en az özgürlüğe sahip ülkelerde bu nüfusun elde ettiği gelir ortalaması 873 Amerikan doları seviyesindedir. Freedom House, sivil ve siyasî özgürlükleri derecelendirmek için, düşük oranların daha yüksek özgürlüklere işaret ettiği yedi birimlik ölçek kullanmaktadır. Buna göre, en çok özgür olan milletler ortalama 1,87 ile 1,57 arası değerler alırken en düşük özgürlüğe sahip milletler ise 4,75 ve 4,83 arası değerlerde kalmaktadır.

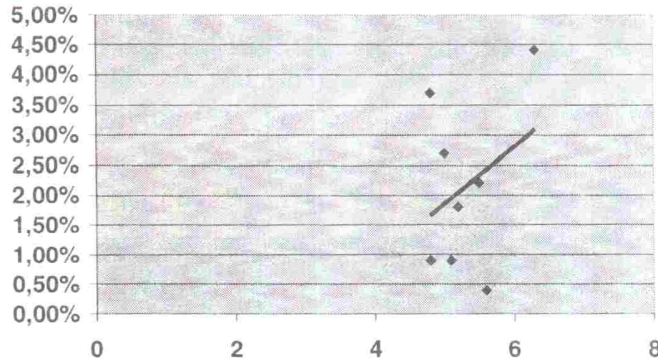
Kişi başı GSMH (\$) ve Özgürlük İlişkisi

Botswana Örneği

Ekonomik açıdan en az özgür olan milletler, Ortadoğu'da, Lâtin Amerika'da ve Afrika'da yoğunlaşmaktadır. Fraser Enstitüsü'nden McMahon, "Buralardaki istisnalar dahi ekonomik özgürlüğün gücünü göstermeye yetmektedir" diyerek dikkatleri çekiyor. "Botswana, uzun süre, diğer Sahra Afrikası milletlerinden, ekonomik özgürlük bakımından açık bir mesafeyle daha yüksek seviyede durdu. Nitekim, diğer Afrika ülkelerinin insanları ile karşılaştırıldığında Botswana'daki insanların durumunun ne kadar çok daha iyi olduğu görülmektedir."

1970'te, Botswana'nın kişi başına yıllık GSMH oranı 590 Amerikan dolarıydı, aynı dönemde diğer Sahra Afrikası ülkelerinde ortalama GSMH 690 Amerikan dolarıydı, yani Botswana'dan daha yüksekti. Botswana'nın diğerlerine nispetle daha çok ekonomik özgürlüğe sahip olduğu otuz yılın sonunda kişi başına yıllık GSMH oranı 3.950 Amerikan dolarına yükselirken ekonomik özgürlüklerinin pek iç açıcı durumda olmadığı diğer Afrika ülkelerinde kişi başı GSMH oranı ortalama 564 Amerikan dolarına sıkışıp kaldı. 2003 yılı raporunda, Botswana, ekonomik özgürlükler sıralamasında, Japonya ve Norveç'in de bulunduğu 8 gelişmiş ülke ile beraber 26. sırayı paylaştı.

Büyümenin Devletin Ekonomideki Payıyla İlişkisi

(Yukarıdaki tablo, 1970 ile 2001 yılları arasında kişi başı GSMH ortalaması 3.000 Amerikan dolarının üzerinde olan ülkelerin büyüme oranları ile devletin ekonomik harcamalarının miktarı karşılaştırılarak hazırlanmıştır.)

Dünya Ekonomik Özgürlük Raporu Hakkında

2003 yılı cildi, Dünya Ekonomik Özgürlük Raporu'nun yedinci sayısı. Bu yılın raporu, en son verinin ulaşılabildiği 2001 yılı itibarıyla 123 milleti

değerlendirerek sıralamaktadır. Rapor aynı zamanda, önceki sayılarda yer alan verileri de gözden geçirerek güncellemektedir.

Bu indeks, *International Country Risk Guide (Uluslararası Ülke Risk Rehberi)* ve *Global Competitiveness Report (Küresel Rekabet Raporu)* tarafından yayınlanan anket verilerinden elde edilen 18 ayrı "araştırma-temelli" değişkeni de kapsayan 38 değişkeni ihtiva etmektedir. İndekste 0 en düşük; 10 en yüksek olanı göstermektedir. Araştırma verilerinin birtakım zaafı olmakla beraber, ülkelerin yasal yapılarının ve düzenlemelerinin hatta daha düşük ölçüde de olsa uluslararası ticaret alanlarını anlamakta önemli ipuçları vermektedir.

2003 Dünya Ekonomik Özgürlük Raporu'nu hazırlayan Ekonomik Özgürlük Ağı (Economic Freedom Network) hakkında daha fazla bilgiye www.freetheworld.com adresinden ulaşabilirsiniz.

Dünya Ekonomik Özgürlük Raporu CD'de

Bu yıl, indeksteki veriler yeni bir elektronik yazılımla ilgililere sunuluyor. İndeksin yer aldığı CD'de, Dünya Bankası Kalkınma Göstergeleri de yer alıyor. Bu iki veriyi birleştiren CD, ekonomik özgürlük konusunu araştıranlar için ciddi bir kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca, özgürlükle ilgili kriterlerle diğer ekonomik sonuçlar arasındaki ilişkileri anlamak daha kolay hale gelmektedir. Bu CD, indekstin verilerini ve tabloları araştırmacıların çalışma metinlerinde kullanma imkânı veriyor.

CD'nin bir başka özelliği, kullanıcı tarafından belirlenebilen kritere göre ülkelerin gruplanarak, diğer istatistiklerle karşılaştırma yapabilmesidir. Meselâ, NAFTA, AB gibi siyasî bir birlik seçilerek, Güneydoğu Asya gibi coğrafik olan bir başka grup karşılaştırılabilir. Ya da, başka bir örnek olarak, 1.000 Amerikan dolarından az kazanan ülkelerle diğerleri kıyaslanabilir.

150.000 adet veri ile çalışmak pek kolay değil, indeksi böyle bir yazılımla beraber kullanmak, özellikle, araştırmacılar ve profesyoneller için son derece faydalı görünüyor. Böylece, ilgililer, verileri toplamak yerine sadece analiz etmekle vakit harcayacaklar.

Araştırmacılar ve diğer tüm ilgililer, bu CD'yi temin etmek ve CD'yi hazırlayan Global Economic Software isimli şirketin diğer ürünleri için şu web sayfasını ziyaret edebilirler: www.globaleconomicsoftware.com